

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนด้านการขับร้องเพลงซอพื้นเมือง เพื่อเสนอแนวความคิดการเมืองภาคพลเมือง ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวความคิดวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. คณะผู้ร่วมศึกษา
2. ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า
3. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้ร่วมศึกษา

1. ผู้วิจัย
2. ประชาชนชาวบ้าน
 - 2.1 ประชาชนชาวบ้านด้านดนตรีพื้นเมือง ประกอบด้วย
 - 2.2.1 พ่อครูต้น ผิวผ่อง
 - 2.2.2 พ่อครูสิงห์ทอง ป่าสม
 - 2.2.3 พ่อครูเกตุ สุทินเทศ
 - 2.2 ประชาชนชาวบ้านด้านการแสดงพื้นเมือง/ศิลปะ (ซ่างซอ) ประกอบด้วย
 - 2.2.1 นายประชาติสิทธิ์ ใจกว้าง
 - 2.2.2 นายพีรวัฒน์ คำมูล
 - 2.2.3 นายเฉลิม ดอกไม้หอม (เฉลิมชัย มิตรประชา)
 - 2.2.4 นางปัทมา ขวัญนิม (แสงดาว มิตรประชา)
 - 2.2.5 นางจิตติกานต์ วารปรีดา (แสงเดือน มิตรประชา)
3. เยาวชนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 คน
 - 3.1 นายปวิวรรต สุวรรณ อายุ 15 ปี
 - 3.2 เด็กหญิงปรารถนา รักดีแดง อายุ 11 ปี
 - 3.3 เด็กหญิงชลธิชา ป่าสม อายุ 10 ปี

- 3.4 เด็กหญิงอศิกานต์ เทพสุขะ อายุ 9 ปี
- 3.5 เด็กหญิงจุฑารัตน์ บัวแก้ว อายุ 9 ปี
- 3.6 เด็กหญิงกุลวดี ศรีปัญญา อายุ 8 ปี

4. ที่ปรึกษาด้านการแสดงผลงาน

4.1 นางบัวซอน ถนอมบุญ (บัวซอน เมืองพร้าว) ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ สาขา ภาษาและวรรณกรรม (ขอ)

4.2 ว่าที่ ร.ต.นิทัศน์ กัปปะ (คำหรั่งห้วยไช) ศิลปิน (ช่างขอ)

4.3 นายศรีสุวรรณ ศรีรินทร์ (สุวรรณ บ้านดอน) ศิลปิน (ช่างขอ)

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน 4 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ขั้นการวางแผน (Planning) เป็นการประชุมผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา สร้างความตระหนักให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจแก่ ประชาชนเรื่องจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ผ่านการแสดงผลงานบ้านเพลงขอซึ่งเป็นการแสดงที่คน ในท้องถิ่นมีความคุ้นเคย พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติการตามกรอบระยะเวลาของ โครงการวิจัย

3.2.2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด ดังนี้

3.2.2.1 ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่าง ผู้วิจัย ประชาชนชาวบ้าน ศิลปินเพลงขอ และเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อแจ้งกระบวนการทำงาน และร่วมกันกำหนดรายละเอียดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ ตลอดจนสร้างข้อตกลงเบื้องต้นร่วมกัน ในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด

3.2.2.2 ประชาชนชาวบ้านและศิลปินเพลงขอร่วมกันแต่งคำร้อง และทำนองเพลง ขอที่มีเนื้อหาคอบคลุมแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง

3.2.2.3 ประชาชนชาวบ้านและศิลปินเพลงขอร่วมกันฝึกสอนเยาวชนให้มีความ ชำนาญในการแสดง แล้วเปิดการแสดงในชุมชน สถานศึกษา หรือร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแสดง ของศิลปินที่มีอยู่แล้ว

3.2.2.4 ดำเนินการนิเทศ ติดตาม ระหว่างการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

3.2.3 ขั้นการสังเกต (Observation) ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการสังเกต ดังนี้

3.2.3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการดำเนินกิจกรรมของปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินเพลงชอ และเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

3.2.3.2 การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และผู้ที่เข้าชมการแสดง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างหลังจากที่ได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตามในแต่ละขั้นตอน และการทำการแสดงจริงในแต่ละพื้นที่เพื่อนำข้อค้นพบมาสะท้อนให้เห็นผลการบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

3.2.4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) หลังจากที่ได้มีการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาตามขั้นตอนการวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นการสังเกตแล้ว ผู้วิจัยจะได้ประเมินผลการปฏิบัติงานว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาไปบ้าง เพื่อสรุปผลการดำเนินงานแล้วสะท้อนผลกลับไปสู่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาเพื่อการปรับปรุง หรือพัฒนาในโอกาสต่อไป

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็นสองชุดคือ

1. แบบสัมภาษณ์ของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทั้งในระหว่างและภายหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการนิเทศติดตาม และการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการแล้ว ซึ่งมีเนื้อหาในการสัมภาษณ์ครอบคลุมการปฏิบัติงานทั้ง 4 ขั้นตอน
2. แบบสัมภาษณ์ผู้ชมการแสดง ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์หลังจากที่ทำการแสดงเสร็จสิ้นแล้ว ในแต่ละครั้ง โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความตระหนัก ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านการประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญ ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ด้านระยะเวลา และแหล่งข้อมูล แล้วสะท้อนผลการปฏิบัติงานไปยังผู้ร่วมศึกษา ดำเนินการแปลผลข้อมูลโดยอาศัยความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ คือ มิติด้านกลุ่มผู้ศึกษา มิติด้านกระบวนการดำเนินงาน และผลการเผยแพร่ผลงาน ในรูปแบบการบรรยายเพื่อประเมินสภาพที่เกิดขึ้นว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาวิธีการแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอข้อมูลได้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบภาพกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

การวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม-สิงหาคม 2552 โดยมีแผนการดำเนินงานดังนี้

ตาราง 1 แผนการดำเนินงานวิจัย

แผนการดำเนินงาน	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ต.ค.
	52	52	52	52	52	52	52	52
4.1 ขั้นการวางแผน	←→							
4.2 ขั้นการปฏิบัติ			←→					
4.3 ขั้นการสังเกต					←→			
4.4 ขั้นการสะท้อนผล						←→		
4.5 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย							←→	